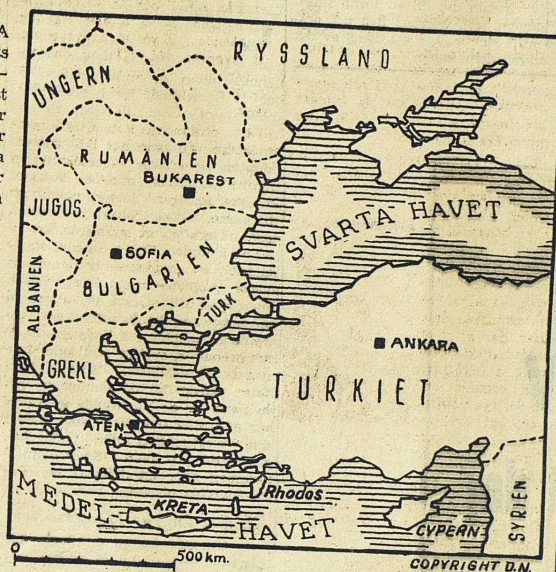

Grekland och Turkiet i utrikespolitiken

DE SENASTE DAGARNA har ånyo frågan aktualiserats om Greklands och Turkiets inträde i Atlantpakten. Vid ett besök i de båda länderna får man ett starkt intryck av hur livlig och allmän denna vilja till anslutning är. Politiker ur alla läger förklarar att detta för närvarande är det väsentliga utrikespolitiska målet. Visserligen anses det säkert att USA, som på ett tidigt stadium sände vapenleveranser till Turkiet och Grekland och organiserade det sistnämnda landets försvar, kommer till hjälp om Ryssland skulle anfälla. Turkiet är därjämte skyddat av 1939 års alliansfördrag med England och Frankrike, som stadgar biståndsplikt vid angrepp. Men dels önskar de båda staterna en mera generell och fast utformning av förpliktelserna till hjälp. Dels, och kanske framför allt, ter det sig som en hederssak att få som lika berättigade medlemmar träda in i demokratiernas försvarsorganisation. Ordet Atlantpakt kan ju inte rimligen utgöra ett

Östra Medelhavsområdet

under, då Italien redan är med i förbundet.

Tidigare sonderingar har emellertid blivit negativt besvarade. USA har varit villigt, men England har ställt sig avvisande; Englands hållning beror sannolikt väsentligen på att de mindre staterna i nordväst, särskilt Danmark och Norge, är rädda för en utvidgning av förbundet, som skulle leda till allmänt krig vid en rysk framstöt i Främre Orienten. På denna invändning svarar man i Grekland och Turkiet att en aktion från ryskt håll i varje fall kommer att medföra allmänt krig, att de tillför Atlantpakten större militär makt än andra jämförbara stater och att Koreas exempel visar nödvändigheten av ett kollektivt säkerhetssystem.

I själva verket är de båda staterna — vid sidan av Sverige — de förhållandevis starkast rustade i Europa. Grekland har, med två års värnplikt, 120.000 man under vapen, en styrka som på några veckor kan höjas till en halv miljon. Turkiet, med tre års värnplikt, har ständigt mer än

en halv miljon man i beredskap, och krigsstyrkan beräknas till över två miljoner. Vapen har under de senaste åren kommit från USA till ett värde av åtskilliga hundra miljoner dollar, och även om man önskar än mera, påstås utrustningen allmänt vara god. De grekiska trupperna är till stor del stridsvana, de turkiska är utomordentligt tränade genom de långa inkallelserna under och efter kriget; i Korea har den turkiska brigaden — till vilken tiotusentals frivilliga anmält sig — enligt alla uppgifter, senast den svenske sambandsofficern, kapten Håkansson, visat exceptionell tapperhet och stridsduglighet. Våldiga flygbaser är under anläggning i Turkiet, och landet kommer snart att, såsom Manchester Guardian skriver, bli en utmärkt bas för motanfall om Ryssland skulle angripa.

Enigheten om utrikespolitiken är, såsom redan antyts, närmast fullständig. I Grekland finns visserligen grupper på vänsterkanten som varnar för

en politik ägnad att irritera Ryssland, men planerna på inträde i Atlantpakten möter knappast någon öppen opposition. I Turkiet deklarerar demokrater likaväl som republikaner att divergenser på detta område inte finns. Då regeringen förra sommaren utan representationens hörande skickade trupper till Korea kritiserade visserligen republikanerna underlåtenheten att ta upp saken till parlamentsdebatt, men de vände sig inte mot själva hjälpsändningen, som — liksom berättelserna om de turkiska truppers insatser — väckt allmän entusiasm. Inom den krets av gammaltroende som kan sägas företräda reaktionen finns visserligen sympatier för något slags muhammedanskt block från Turkiet till Pakistan, men man har allmänt klart för sig att effektiv hjälp blott kan komma väster ifrån, och denna

tendens har därför ingen praktisk betydelse. Typiskt är att ryskkommunistiska stämplingar ofta sägs ligga bakom den reaktionärt religiösa propagandan.

Denna enighet sammanhänger med den ovanligt kompakta och intensiva avskyn för de kommunistiska regimerna. I Grekland har den kommunistiska faran och det ohyggliga i denna fara genom grymheterna under invasionsförsöken efter kriget blivit inskräpmt mer än i något annat land i Europa; den gamla känslan för Ryssland, en gång Greklands befriare, har därmed helt kommit i bakgrunden. I Turkiet förstärkes däremot kommunisthatet av att Ryssland sedan århundraden framstår som arvfjenden; under det senaste seklet har fyra krig stärkt denna inställning, och den ingår i medvetandet på ett mera självfallet sätt, synes det, än hos andra Rysslands grannfolk. Vid sidan av Ryssland står av gammalt Bulgarien som fiende, och även här har färska handlingar bidragit att skärpa motsättningen; från Bulgarien kom invasionerna i Grekland, från detta land har under den senaste tiden omkring hundra tusen turkar flytt, och ännu flera lever kvar i förtryck och elände. Det behöver knappast framhållas att såväl greker som turkar anser sig vara speciellt fredliga och långmodiga — blott om de angräps eller blir olidligt provocerade framträder deras latenta krigiska kynne.

För mindre än trettio år sedan angrep grekerna Turkiet med ententens goda minne; den nästan vunna segern förbyttes emellertid i nederlag, och turkarna utkrävde en fruktansvärd hämnd på de grekiska städerna i Mindre Asien. Man skulle vänta sig att dessa handlingar — för att inte tala om äldre historiska erfarenheter — lett till fiendskap de båda folken emellan. Kanske finns också inom de breda lagren hatkänslor kvar; säkert är att de inte märks bland kretsar som en i de båda folkens språk okunnig journalist träffar. Man har blivit vänner genom att man har gemensamma fiender; den panhelleniska nationalism som blomstrade under åren kring det första världskriget är död eller maktlös i samtidens förhärjade och hotade Grekland; även i Turkiet står den inre konsolideringspolitiken och avvärjandet av den ryska faran helt i förgrunden.

En aktuell friktionspunkt finnes dock: Cypern. Denna ö, år 1878 ockuperad och år 1914 annekterad av England, har bortåt en halv miljon invånare, varav 80 procent grekiska katoliker och 20 procent muhammedaner. Genom omröstning och på annat sätt har visats att det stora flertalet cyprioter vill till Grekland, och den grekiska regeringen har gång efter annan förklarat sig solidarisk med detta krav; då Cyperns ärkebiskop i mars besökte Aten mottogs han med stora politiska demonstrationer. Turkiet reagerar emellertid — vida starkare än England — mot de grekiska kraven: även katolikerna på Cypern är, säger man, till stor del turkar; den cypriotiska rörelsen är underblåst av kommunismen; framför allt, turkarna kan inte tåla att Grekland äger denna strategiskt viktiga ö söder om Turkiet och skulle i varje fall känna sig tvungna att kräva de grekiska öarna vid den turkiska västkusten i ersättning. Under nuvarande förhållanden saknas dock all anledning att befara att problemet Cypern skall medföra svårigheter av betydelse.

HERBERT TINGSTEN

(Med denna artikel avslutas serien om Turkiet och Grekland; föregående artiklar var införda den 22, 25 och 27 april, 22 och 24 maj.)